

דם ואדמה

את היתה אחת מקורות השיא של תש"ו. תמונה שנחרטה בוברונם של מאות אלפי צוסי-טלוויזיה: בחצר תחנת הרכבת התורכית הישנה של סבסטיה רץ הרב משה לוינגר, אחוז היסטריות, בקרב אנשי גושי-אמונים, כשהוא זועק: "לקרוע! לקרוע!"

שעה קלה לפני כן הודיע השר שימעון פרס למתנחלים כי לא יוכלו להישאר במקום. אנשי-הגוש צרו על הבניין. שבו נמצא השר. ההיסטריה של הרב המזוקן שילהבה את הרוחות. אנשי-הביטחון נאחזו פחד. הם חששו שמא צפויה לשר סכנה גופנית.

התוצאה הפכה נחלת ההיסטוריה של השנה: שימעון פרס נכנע. הוא הסכים להעביר את המתנחלים למחנה צבאי סמוך. בקדום. אחריו התמוטטה הממשלה כולה. הסכימה להסדר ה"זמני".

במרוצת השנה עלה השם קדום שוב ושוב בשיבות הממשלה. אך היה ברור ששוב אי-אפשר לסלק את הר מתנחלים. הכופרים במרות הממשלה הנבחרת. מבלי לגרום להתנגשות אלימה בין הקנאים והצבא — התנקשות ש שילטונות צה"ל ביקשו להימנע ממנה בכל מחיר. עם התערבותם של רבנות חסידי הגוש ברחבי הארץ. ניתן היה לצפות כי הפיגוע יהפוך מילחמת-אזרחים ממש.

בסוף השנה ישבו אנשי הגוש בקדום. ישוב המשגשג והמתרחב בקצב מהיר, הנתמך בחשאי או בגלוי על-ידי זרועות רבות של השלטון וגופים אחרים.

שוב הוכח כלל. שגרים לכמה מן הטרנדיות הנוראות של המאה ה-20: מיעוט קנאי קטן. בעל החלטה נחושה ומטיבציה חזקה. מסוגל לכפות את רצונו על רוב גדול, חלוש-אופי. השקוע בחשבונות הקטנים של יוסי-יוס.

איש לא ידע זאת טוב יותר מאשר הרב משה לוינגר, האיש שהפך, באותן דקות מעי פות על מסך הטלוויזיה, סמל התנועה כודה.

האיש במיקטורן הצנרית

משה לוינגר אין מעמד קבוע ורישמי בקרב אנשי אמונים.

אין הוא המנהיג הרוחני של הגוש — תפקיד זה שמור לרב צבי יהודה הכהן קוק, רבה הישיש (86) של ישיבת מרכז הרב.

אין הוא המנהיג המיבצעי של הגוש. יש לתנועה מנהיגים מיבצעיים צעירים ומנוסים ממנו. קציני-מילואים

בצה"ל שהשתתפו בקרבות וזכו בעיטורים. כמו חנן פורת. בני קצובר ואחרים.

אין הוא המנהל האירגוני של הגוש. תפקיד זה מופקד בידי אנשי מינהלה וכספים, דתיים ולא-דתיים. המנהלים את העסקים בצורה יעילה ומיקצועית. אחד מהם הוא בעל מפעל אדות, התעשיין הלא-דתי וודק.

אף אין הוא המנהיג המדיני של אנשי אמונים. אמנם, הוא חבר במזכירות, המהווה את ההנהגה, אך יש לו שם שותפים רבים. ביניהם אנשי התנועה למען ארץ-ישראל שלמה וחברי הליכוד.

מעמדו אינו מוגדר. הוא דמות סימבולית. לא רק המוני הציבור הרחב, אלא גם אנשי התנועה עצמם רואים בו סמל. בנופו התמיך והכחוש הוא מגלם את התנועה כודה, מקורר תיה ומהותה. בתנועה בעלת אופי מיסטי, הסמל יכול להיות חשוב מאד.

לוינגר הוא דמות של סתגוף. הוא חי בצנע. אינו מעוניין ברכוש ובכסף. בו לסממנים החיצוניים של כבוד ומעמד. הוא יכול לחייך, להקסים, לדבר בנועם. אך ברגע שיא הוא הקנאי האמיתי — זועם, מפחד, בעל עיניים רושפות-אש. דמות הלקוחה מתיאורי התנ"ך או ממרדרי הקנאים.

הוא לבוש תמיד במכנסיים שחורים ובמקטורן שחור המבריק מרוב יושן, התלוי בריפיון על גופו הרזה. חולצתו הלבנה פתוחה בצוואר, ועל ראשו כיפה שחורה גדולה. המכסה חלק ניכר מקרחתו. את משקפיו הוא מסיר רק ברגעי מחשבה. כאשר הוא מליט את פניו בידי.

שינוי קטנות וצהובות, אך עיניו גדולות וכהות. בקריית-ארבע הוא מתגורר בדירה צנועה בת שלושה חצוי חדרים, יחד עם אישתו ההרה ושמונת ילדיו. בטרקלין ארון-קיר. העמוס לעייפה בספרות תורנית. כשהוא מדבר, הוא מזנק מדי פעם אל הארון, שולף ספר ומוצא תוך

שניות את הקטע המבוקש. כסימוכין לדבריו. החדר מוארך. משני צדדיו ספות קשות וצרות, ובאמצע שולחן ארוך, המעניק לטרקלין כולו אווירה של "חדר". על הקיר שתי תמונות — אחת של הכותל המערבי, השניה רישום-נוף. על שולחן אחר ניצב המכשיר המהווה את מרכז הבית: הטלפון.

קשה לשוחח עם הרב לוינגר בלי הפרעה. הטלפון אינו חדל מלצלצל. הרב עורך שיחות מהירות אך מנוי מסות. הוא קובע פגישות ודיונים, ומייד עם הנחת השטופרת הוא חוזר אל השיחה, כאילו לא הפסיק כלל. כל אותה עת מתרוצצים הילדים בחדר, בהמולה רבה, צועקים זה על זה, קופצים על בירכיו של האב, קוראים איש לרעהו בקול רם מספרים מצויירים של ואלט דיסני. הדיבר אינו מפריע במאומה לריכוזו של הרב.

הימצאותו של עשר נפשות בשלושה חצוי חדרים אינה מפריעה גם לאורחים, הבאים להתארח אצלו והנשארים ללון. צעירים מכל רחבי הארץ, המבקרים בקרייה, באים קודם כל אל ביתו של לוינגר. הדלת אינה נעולה לעולם — פשוט כמשמעו.

הבית הוא סמל, לא פחות מן האיש הגר בו. כי עצם קיומו של בית זה, ושן הקרייה כודה, היא תוצאת ניצחוננו של מיעוט זעיר על ממשלת ישראל.

ילד חלוש ועקשן

א יך הגיע משה לוינגר אל הבית הזה, ואל המעמד של סמל-התקופה? כל חייו כאילו הובילו אל הרגעים הגדוי ליום בפסטיה, כאשר קרע את בגדיו והכניע את ממשלת ישראל — זו הפעם השנייה.

משה לוינגר נולד ב-1935 בשכונת-המייחוסים רחביה בירושלים, אחד משמונה הילדים של זוג עולים דתיים מגרמניה. אביו, ד"ר אליעזר לוינגר, עבד כל חייו כי פסיכיאטר, עד שפרש לאחרונה מן העבודה. בעיני השכנים, נחשב תמיד לאדם תימהוני. אמו, תירצה, קיימה בבית מיסעדה-זוטא מן הסוג המקובל בחוגי הגרמנים ("שולחן צהריים"). ועם האוכלים הקבועים נמנה גם ש"י עגנון. הילדים שנאו את הורים האוכלים בביתם.

ארבע הבנות וארבעת הבנים התפרסו בצורה האופיינית למישפחה יהודית-גרמנית דתית. הבנות נישאו לפקיד, למיזרחן, לקצין-צה"ל ולחבר קיבוץ חפצי-חיים. השייך לפועלי-אגודת-ישראל, תנועה שלכל המישפחה זיקה חזקה אליה עוד מהו"ל. הבנים פנו למיקצועות חופשיים — האחד הוא עורך-דין, השני מרצה לפילור סופיה, השלישי מרצה לזואולוגיה באוניברסיטת בראילן, הרביעי, משה, הלך לבית-הספר הדתי חורב. הוא היה ילד קטן וחלש — וכדרכם של ילדים מסוג זה, פיצה את עצמו על חולשתו בעקשנות-יתר ובאי-כניעה. אף שלא היה מעודו ילד אלים, למד בגיל צעיר לעמוד על שלו, לבטוח בעצמו ובצדקתו, להוכיח לזולת כי למרות חולשתו הגופנית הוא עולה עליהם בכוח-רצונו.

זהו מתכון בטוח ליצירת אופיו של קנאי. "משה לא היה אף פעם גיבור בנופו, אך הוא היה זריז ושקדן", סיפר אביו לפני כמה שנים לשבועון דתי. "גם עקשן היה, אבל לא הרגשתי בזה במיוחד, כי זוהי אצלנו תכונה מיספחתית."

מבית-הספר הירושלמי עבר למקום, שהשפיע הרבה על המשך דרכו: ישיבת כפר-הרא"ה, השייכת לבני-עקיבא, תנועת-הנוער המסדר-לית שהצמיחה את חוגי-הצעירים של המיפלגה.

למקום יש חשיבות רבה בהתפתחותו. בראש הישיבה עמד אחד מאבות הקנאות הלאומית-דתית במדינה, הרב משה צבי נריה. נריה סימל את התמורה שחלה במחנה הר מפד"ל, שהייתה בעבר תנועה מתונה ("יונית", במושגי היום), מינימליסטית מבחינה לאומית, והנגדרת עתה אחרי הקבוצות הקיצוניות ביותר של ארץ-ישראל השלמה.

הסיבה לכך נעוצה, בין השאר, בעובדה שהתנועה שולטת על זרם הינוכי גדול ("הממלכתית-דתי") המעניק לחניכיו חינוך לאומני-קיצוני, הרואה בדת היהודית דת לאומית של עטי-נבחר.

בכל שנה נפטר מחזור של זקני המפד"ל, שהונכו כרוח אחרת לגמרי ומצטרף שנתון חדש של צעירים, שזכו בחינוך שובניסמי זה. זהו תהליך המשנה בהתמורה את כל המערכת הפוליטית הקיימת בארץ, אף שמעטים שמים לב אליו.

משם עבר לישיבת-הדרום ברחובות. אחרי שהייה קצרה שם, בא תורו של משה לוינגר להתגייס לצה"ל. אך בלישכת-הגיוס המתינה לו הפתעה מרה: הרופאים מצאו שסוגי-בריאותו נמוך.

האיש, שהיה פעם ילד חלש ועקשן, לא השלים עם גזירה זו, שפגעה בנאוותו. הוא הת-

הרב לוינגר נגרר על-ידי חיילי צה"ל כשהשתחף בניסיון ההנחלות ליד יריחו